

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-25>

УДК 340.1:347.96

РОЗВИТОК АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

DEVELOPMENT OF ANTI-CORRUPTION INFRASTRUCTURE

Самодай Валентина Петрівнакандидат економічних наук, доцент,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4043-5426>**Бакута Роман Олександрович**аспірант,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7961-2848>**Кизим Вікторія Володимирівна**студентка,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-1927-143X>**Samoday Valentyna, Bakuta Roman, Kyzym Viktoriia**
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

Ця стаття висвітлює важливість глобальної співпраці та участі громадськості в контексті розвитку антикорупційної інфраструктури. Крім того, в даній статті досліджується вплив повномасштабної війни на рівень корупції в країні, ідентифікуються ключові виклики, пов'язані з корупцією під час війни, та розглядається рекомендації щодо удосконалення антикорупційної політики в контексті сучасних суспільних викликів. Стаття націлена на сприяння розробці конкретних стратегій та методів, спрямованих на ефективний розвиток антикорупційної інфраструктури в країні. Враховуючи особливості воєнного конфлікту та його вплив на суспільство, важливо активно розглядати можливості глобального співтовариства та залучення громадськості як катализаторів для здійснення позитивних змін у сфері антикорупційних ініціатив, особливо в умовах війни.

Ключові слова: антикорупційна інфраструктура, сучасні виклики, стратегії боротьби, інституційна стійкість, рекомендації, антикорупційної політики.

This article delves into the critical importance of global cooperation and civic engagement in the ongoing development of anti-corruption infrastructure. It systematically explores the intricate relationship between armed conflict and corruption, identifying key challenges associated with corruption during times of war. Moreover, the article provides insightful recommendations for enhancing anti-corruption policies, particularly within the context of modern societal challenges. The primary objective of this article is to encourage the formulation of specific strategies and methods aimed at the effective advancement of anti-corruption infrastructure within a nation. Acknowledging the unique complexities posed by armed conflict and its profound impact on society, active consideration of opportunities within the global community is paramount. Additionally, harnessing the catalytic potential of public participation is crucial for instigating positive transformations in the realm of anti-corruption initiatives, especially amidst the adversities of wartime conditions. This comprehensive examination underscores the necessity of a multifaceted approach, where international collaboration, citizen involvement, and strategic policy improvements converge to create a robust anti-corruption framework. In doing so, the article strives to contribute meaningfully to the discourse on combating corruption, providing a roadmap for effective measures within the complex tapestry of contemporary global challenges. The article also highlights the role of international cooperation in the context of anti-corruption measures and emphasizes the importance of active participation of citizens in the process of ensuring transparency and accountability. By complementing theoretical concepts with examples of practical implementation, the article creates a comprehensive image of effective strategies for overcoming the problem of corruption, making it a valuable source of information for economists, politicians and citizens interested in improving society and governance.

Keywords: anti-corruption infrastructure, armed conflict, recommendations, anti-corruption policies, societal challenges, strategies, methods.

Постановка проблем. Найбільшою проблемою, крім війни, українці вважають корупцію – Київський міжнародний інститут соціології. Особливо небезпечним є вплив корупції на економіку. Підрив економічної політики країни та створення підґрунтя для зростання тіньової економіки призводить до порушення податкового законодавства та правил підприємницької діяльності.

Тому можна погодитися, що економічна суть корупції – комерціалізація влади, яка виражається в купівлі-продажі ефективності підприємств, що супроводжується зниженням їхніх середньогалузевих витрат і виходом цих підприємств із легальної економіки.

Серед негативних впливів корупції на економіку виокремлюють розширення тіньової економіки та нелегальну конкуренцію, ринкові механізми, неефективне використання бюджетних коштів, збільшення «корупційних витрат», що призвели до зростання цін і погіршення умов.

Тіньова економіка негативно впливає як на державу, так і на суспільство. Високий рівень тіньової економіки є причиною деформації ринкового механізму, що порушує механізм конкуренції.

Компанії, що працюють у тіні, можуть отримати багато переваг (не сплачувати податки, приймати державні замовлення на непрозорій основі). Що є наслідками недостатнього податкового надходження, частково скорочуються видатки державного бюджету та заострення соціальних проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальна проблема корупції в Україні та її причини є предметом наукових досліджень таких вчених, як Г. Божок, С. Братков, В. Веклич, А. Волошенко, Л. Гулемюк, В. Гурковський, А. та ін. Качкін, Т. Качкіна, А. Кірпічников, В. Костенко, Є. Невмержицький, С. Рогульський, Л. Смирнова та ін. Науковці досліджували проблему корупції взагалі та специфічно на території України. Вони проводили свої наукові дослідження, зокрема з аналізу причин, джерел, форм і наслідків корупції, вивчали механізми її розповсюдження в різних сферах суспільства.

Однак важливо зауважити, що їхні дослідження не були спрямовані на вплив війни на корупцію, яка розглядається в цій статті. Здебільшого вчені дотримувалися загального підходу, однак їхні наукові дослідження не зосереджені на проблемах сьогодення адже війна внесла певні корективи.

У своїх висновках ці вчені, робили акцент на конкретних аспектах корупції, таких як

економічні чи політичні наслідки, механізми боротьби, чи специфічні ризики для українського суспільства. Вони можуть також вказувати на потребу подальших досліджень у цьому напрямку та розробки ефективних стратегій протидії корупції.

Загалом, дослідження зазначених вчених сприяють розумінню корупційних явищ на території України, але для вирішення проблеми необхідно більше інтегрованого та системного підходу до аналізу та боротьби з цим явищем.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У воєнний період виникає проблема відсутності ефективних механізмів контролю за розподілом ресурсів, фінансів та гуманітарної допомоги. Це призводить до широкого розповсюдження корупції в умовах відсутності ефективного нагляду та відповідальності. З 24 лютого було закрито доступ до всіх оприлюднених на той момент даних. Це впливає на громадський контроль, зокрема у державних закупівлях. Під час тотальної війни Кабмін допускав прямі контракти, ігноруючи конкуренцію. У результаті кількість оголошених контрактів виявилася в 2,6 рази меншою, ніж у 2021 році, а кількість аукціонів скоротилася в 4 рази [9]. Дослідження цих питань може сприяти розробці стратегій для запобігання та боротьби з корупцією під час воєнного конфлікту, зокрема шляхом впровадження ефективних механізмів контролю, забезпечення прозорості та високого рівня відповідальності. У перший день лютого 2022 року генпрокурор України Андрій Костін оголосив про підозру низці українських посадовців:

Екс-заступника міністра оборони звинуватили у «перешкоджанні законній діяльності Збройних Сил України та інших військових організацій в особливий період». Розслідування показало, що він лобіював дорогі контракти на постачання продукції для військових, закуповував для ЗСУ бронешилети та інші неякісні товари.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Стаття спрямована на огляд та оцінку ефективності заходів, спрямованих на запобігання та протидію корупції в умовах війни також розробка рекомендацій та стратегій, спрямованих на підвищення ефективності заходів протидії корупції під час військових дій. Завдання включають уточнення існуючих стратегій та заходів, а також розробку конкретних рекомендацій для підвищення їх ефективності в умовах воєнного конфлікту.

Аналіз призначений для визначення ключових аспектів, які можуть бути вдосконалені, а також виявлення оптимальних напрямків для оптимізації боротьби з корупцією в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українська корупція не являється найбільшою в світі як говорять пропаганда. Наша корупція нічим не відрізняється від корупції в Польщі та Італії – говорить Євген Дикий в інтерв'ю для ТСН.

Україна отримала 33 бали зі 100 в Індексі сприйняття корупції (CPI) за 2022 рік, посівши 116-е місце серед 180 країн. Торік було так: вона набрала 32 бали зі 100, посівши 122 місце серед 180 країн. В результаті Україна зміцнила свої показники, які є найвищими з моменту запуску в країні оновленої методології SRI [4].

Юридичний радник Transparency International Україна Олександр Калітенко зазначив, що цьому сприяло багато позитивних моментів. Спочатку призначили керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП). По-друге, влітку 2022 року було ухвалено проект Закону про національну антикорупційну стратегію. Це важливий документ, який описує стратегічні результати, яких має досягти Україна у боротьбі з корупцією.

Як побороти корупцію під час війни: Війна має масштабний вплив на корупцію адже з початком повномасштабного сторгнення всі дані були приховані та контролювати ситуацію стало складніше. Зараз ми часто можемо чути вислів «не на часі», відкладімо все до закінчення війни. Але зараз основною метою є відбудова України, а головний ворог успіш-

ного процвітання країни це корупція яку потрібно контролювати саме зараз.

Як підтвердження тому що корупція гальмує всі процеси в економіці доцільно представити опитування проведене фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова та Київським міжнародним інститутом соціології у липні та серпні 2023 року.

Згідно з опитуванням, громадяни вважають корупцію найбільшою перешкодою для розвитку підприємництва в країні. До такого винувку дійшло 47% респондентів. Для порівняння: 37% назвали найбільшою перешкодою збитки, завдані війною, 36% назвали неадекватні системи управління та контролю податків, 36% назвали слабку державну підтримку. Варто зазначити, що три позиції з чотирьох лідерів посідають питання, які безпосередньо залежать від якості державного управління, які, на думку українців, гальмують розвиток підприємництва. Водночас, наступним негативним впливом на підприємництво є відтік спеціалістів і підприємців – 29% та відтік працівників – 28% (табл. 1).

Корупція як гальмо для повоєнної економічної стабілізації та відбудови.

Способи боротьби з корупцією:

1. Початок боротьби з корупцією повинен розпочатися із самого себе. Визнання та виправлення власних негативних практик може служити прикладом для інших та сприяти формуванню етичного ставлення у суспільстві.

2. Міжнародна співпраця: Україна має потужне громадянське суспільство та активні ЗМІ. Однак зростання ефективності боротьби

Таблиця 1

Опитування проведене фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова та Київським міжнародним інститутом соціології, % [7]

Показники	Україна загалом	Захід	Центр	Південь	Схід
Корупція	46.7	42.9	44.9	48.3	54.8
Руйнування завдані війною	36.7	32.7	33.5	39.6	43.2
Неадекватна система податкового адміністрування і контролю	36.1	30.3	35.7	38.7	43.2
Слабка підтримка з боку держави	35.9	36.1	31.7	35.2	44.7
Відтік працівників за кордон	28.9	22.2	26.7	32.6	40.2
Різке зниження попиту на товари та послуги	25.8	24.1	24.5	24.3	31.8
Відсутність доступних кредитних ресурсів	18.2	14.8	20.1	18.7	18.1
Слабка підтримка з боку західних партнерів	6.7	4.3	7.9	8.9	6.2

з корупцією можливе лише через посилення взаємодії з міжнародним громадським суспільством, обмін досвідом та впровадження міжнародних стандартів антикорупційної діяльності.

3. Роль громадського сектору: Громадський сектор є ключовим учасником у боротьбі з корупцією. Однак важливо, щоб активісти залишалися вірні своїм цілям та підтримували високі стандарти етики, уникаючи суперечок із самих себе.

4. Реагування на повідомлення та дослідження: Важливо активно реагувати на повідомлення громадян і ЗМІ щодо корупційних дій. Соціологічні дослідження мають стати основою для розробки та впровадження ефективних стратегій боротьби з корупцією.

5. Удосконалення антикорупційних органів: Запобігання корупції потребує постійного вдосконалення антикорупційних органів. Забезпечення їхньої ефективності та незалежності сприятиме створенню сильної системи контролю та розслідування.

Переваги: Ефективність боротьби з корупцією в умовах війни забезпечується взаємодією ключових складових: ефективними антикорупційними органами, активним громадським сектором, міжнародною співпрацею та особистою відповідальністю. Антикорупційні органи забезпечують контроль та розслідування, громадський сектор – стимулює суспільні зміни, міжнародна співпраця надає ресурси та досвід, а особиста відповідальність формує культуру відсутності корупції шляхом прийняття чистих етичних стандартів. Ці елементи спільно сприяють створенню стійкої системи протидії корупції в умовах війни.

Обмеження: В умовах війни існує ряд значущих обмежень, які ускладнюють ефективність стратегій боротьби з корупцією. По-перше, воєнний конфлікт може призвести до перерв у нормальному функціонуванні інституцій та урядових органів, знижуючи їхню здатність реалізувати та впроваджувати антикорупційні заходи. По-друге, важко забезпечити вільний доступ до інформації, що є ключовим еле-

ментом в боротьбі з корупцією. Також виникають проблеми з організацією ефективних досліджень та вивченням корупційних випадків через обмежений доступ та загрозу безпеці. Крім того, воєнний стан може призвести до обмеження діяльності громадського суспільства та ЗМІ, які важливі для контролю та розкриття корупції. В умовах військового конфлікту важко забезпечити стабільність та ефективність антикорупційних органів, що може знизити їхню здатність реагувати та протидіяти корупційним проявам.

Висновки. З останніх новин та проведених опитувань можна зробити висновок, що наша держава потребує дій зі сторони антикорупціонерів. Також можна виділити те, що антикорупційний суд продовжує боротися з корупціонерами незважаючи на тяжкі роки війни і все ще працює ефективно. Проте, незважаючи на певні покращення, корупція залишається серйозним викликом для розвитку та процвітання держави. Громадяни визнають корупцію найбільшою перешкодою для підприємництва, що вказує на необхідність подальших заходів.

Проте, важливо враховувати обмеження, зумовлені військовим конфліктом. Воєнний стан може призвести до перебою у нормальному функціонуванні інституцій та обмежити доступ до інформації. Також важко забезпечити діяльність громадського суспільства та ЗМІ, що є ключовими драйверами в боротьбі з корупцією.

Отже, хоча Україна робить певний прогрес у боротьбі з корупцією, ефективність цих заходів обмежена війною та її наслідками. Для подальшого покращення ситуації важливо продовжувати реформи та сприяти стабільності в країні. Корупція – внутрішній ворог, і боротьба з нею триває і завжди на часі. Звичайно, в умовах воєнного стану легше приховати «змову» чи «відкат», коли багато інформації приховується від громадськості. Це шкодить міжнародному іміджу України та впливає на вагання інших держав, які надають дотації та гранти для перемоги над ворогом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Висоцька І. Б. Висоцький В. М. Корупція в Україні: сутність і наслідки для економіки. (2017). С. 4–5 URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1119/1/%D0%B2%D0%B8%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf> (дата звернення: 07.12.2023).
2. Буремний початок 2023: найбільші антикорупційні справи і виклики. URL: <https://ti-ukraine.org/news/buremnyj-pochatok-2023-najbilshi-antukoruptionsijni-spravy-i-vyklyky/> (дата звернення: 02.12.2023).
3. Радіо Свобода, Розвиток антикорупційної інфраструктури. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/indeksiv-spryuyattya-koruptionsiyi-ukrayina/32248930.html> (дата звернення: 04.12.2023).

4. Дослідження Transparency International Індекс сприйняття корупції – 2022. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення: 04.12.2023).
5. Основні антикорупційні справи та виклики 2023 року. URL: <https://ti-ukraine.org/news/buremnyj-pochatok-2023-najbilshi-antykoriupsijni-spravy-i-vyklyky/> (дата звернення: 05.12.2023).
6. Інтерв'ю Євгена Дикого для ТСН. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjq--jJ2dKCAxVrZ_EDHVITDXkQn_QFKAl6BAgIECw&url=https%3A%2F%2Fm.youtube.com%2Fwatch%3Fv%3DY4w9lpuazfc%26pp%3DygU11_QsNC70ZE%253D%26t%3D5284&usg=AOvVaw27N1ITql8PMYq9hmkXltdC&opi=89978449 (дата звернення: 05.12.2023).
7. Опитування «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова та Київським міжнародним інститутом соціології у липні та серпні 2023 року. URL: https://dif.org.ua/article/spriynyattya-zagrozi-koriupsi-gromadyanami-otsinka-vladi-ta-vimogi-do-zmin-pid-chas-viyni#_Toc145094546 (дата звернення: 06.12.2023).
8. Колеснікова М. В. Турук Н. В. Інформація як спосіб боротьби з корупцією (2016). URL: http://www.lsej.org.ua/2_2016/29.pdf (дата звернення: 08.12.2023).
9. Довіра і корупція під час війни URL: <https://ti-ukraine.org/blogs/dovira-i-koriupsiya-pid-chas-povnomasshtabnoyi-vijny/> (дата звернення: 01.12.2023).

REFERENCES:

1. Vysotska I. B., Vysotsky V. M. (2017) Koruptsiia v ukraini: sutnist i naslidky dlia ekonomiky [Corruption in Ukraine: essence and consequences for the economy]. P. 4–5. Available at: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1119/1/%D0%B2%D0%B8%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf> (accessed December 07, 2023) (in Ukrainian)
2. Buremnyi pochatok 2023: naibilshi antykoriupsiini spravy i vyklyky [The turbulent beginning of 2023: major anti-corruption cases and challenges]. Available at: <https://ti-ukraine.org/news/buremnyj-pochatok-2023-najbilshi-antykoriupsijni-spravy-i-vyklyky/> (accessed December 02, 2023)
3. Radio Svoboda, Rozvytok antykoriupsiinoi infrastruktury [Radio Liberty, Development of anti-corruption infrastructure]. Available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/indeksiv-sprynyattya-koriupsiyi-ukrayina/32248930.html> (accessed December 04, 2023)
4. Doslidzhennia Transparency International Indeks spryiniattia koriupsi – 2022 [Transparency International's Corruption Perceptions Index 2022]. Available at: <https://cpi.ti-ukraine.org/> (accessed December 04, 2023)
5. Osnovni antykoriupsiini spravy ta vyklyky 2023 roku [The largest anti-corruption cases and 2023]. Available at: <https://ti-ukraine.org/news/buremnyj-pochatok-2023-najbilshi-antykoriupsijni-spravy-i-vyklyky/> (accessed December 05, 2023)
6. Interviu Yevhena Dykokoho dlia TSN [Interview with Yevhen Dykyi for TSN]. Available at: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjq--jJ2dKCAxVrZ_EDHVITDXkQn_QFKAl6BAgIECw&url=https%3A%2F%2Fm.youtube.com%2Fwatch%3Fv%3DY4w9lpuazfc%26pp%3DygU11_QsNC70ZE%253D%26t%3D5284&usg=AOvVaw27N1ITql8PMYq9hmkXltdC&opi=89978449 (accessed December 05, 2023)
7. Opytuvannia «Demokratychni initsiatyvy» im. Ilka Kucheriva spilno z sotsiolohichnoiu sluzhboiu Tsentru Razumkova ta Kyivskym mizhnarodnym instytutom sotsiolohii u lypni ta serpni 2023 roku [The Ilko Kucheriv Democratic Initiatives poll was conducted by the Razumkov Center and the Kyiv International Institute of Sociology in July-August 2023]. Available at: https://dif.org.ua/article/spriynyattya-zagrozi-koriupsi-gromadyanami-otsinka-vladi-ta-vimogi-do-zmin-pid-chas-viyni#_Toc145094546 (accessed December 06, 2023)
8. Kolesnikov M. V. Turuk N. V. (2016) Informatsiia yak sposib borotby z koriupsiieiu [Information as a way of fight corruption]. Available at: http://www.lsej.org.ua/2_2016/29.pdf (accessed December 08, 2023) (in Ukrainian)
9. [Trust and corruption during the war]. Dovira i koriupsiia pid chas viiny. Available at: <https://ti-ukraine.org/blogs/dovira-i-koriupsiya-pid-chas-povnomasshtabnoyi-vijny/> (accessed December 01, 2023)